

А. М. Богуш. Київ. 2012. 26 с.

2. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87 Урядовий кур'єр. 2018. № 38. 43 с.

3. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку. Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.

4. Концепція нової української школи. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWXM/view/27.10.2016> р. 40 с.

Осійчук Оксана Олександрівна

*студентка 1 курсу магістратури, педагогічного факультету,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

Науковий керівник:

Красовська Ольга Олександрівна,

*д.п.н., професор кафедри теорії та методик початкової освіти
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука»*

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ГУРТКАХ З ДЕКОРАТИВНО- УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Сучасне динамічне суспільство ставить людей перед необхідністю швидкої орієнтації в мінливих умовах і адаптації до них, гнучкості мислення, творчого підходу до розв'язання завдань, які виникають у житті. Основою стратегії сучасної освіти виступає підтримка ініціативи дітей у пізнавальній, творчій та інших видах діяльності, розвиток креативної особистості дитини, а саме її пізнавально-творчих здібностей.

У свою чергу, одним із найефективніших шляхів досягнення цього особистісного результату є вивчення декоративно-ужиткового мистецтва. Інноваційність та традиційність, креативність та спрямованість у перспективу розвитку роблять цей феномен важливою складовою соціального та культурного життя сучасного суспільства.

Ефективність будь-якої діяльності визначається спеціальними якостями людини, що забезпечують успішність її виконання. У педагогіці ці індивідуальні особливості особистості називають здібностями. Такі дослідники, як В. Моляко [8], Н. Пов'якель [9], Т. Розова [9], В. Чорноус [10] розуміють під здібностями узагальнені способи орієнтування, що забезпечують успішність виконання діяльності, успішність розв'язання того чи іншого завдання. Здібності пов'язані з орієнтовними діями, що здійснюються шляхом використання існуючих в арсеналі індивіда засобів. В. Чорноус вважає, що здібності є тими індивідуальними особливостями конкретної людини, які відрізняють її від інших людей [10].

За словами В. Моляко, здібності – це ті індивідуальні особливості людини, які безпосередньо пов'язані з успішністю виконуваної нею діяльності [8].

Н. Пов'якель та Т. Розова вважає, що здібності не зводяться до знань, умінь і навичок, але є тією вихідною умовою, що забезпечує їх розвиток [9].

Перейдемо до категорії творчо-пізнавальних здібностей. Творчість є необхідною умовою загального та пізнавального розвитку особистості. З іншого боку, сам творчий процес передбачає обов'язкову наявність пізнавальних здібностей. Пізнавальні здібності визначають можливості переробки інформації, що надходить із зовнішнього світу, і включаючи здібності до набуття знань, здатність до їх застосування на практиці, здатність до перетворення знань.

Як вказує М. Лук'янчук, пізнавальні здібності молодших школярів мають безпосередній зв'язок з їхніми творчими здібностями, оскільки припускають набуття та застосування знань, їх перетворення. Це дає нам змогу виділяти як самостійне поняття пізнавально-творчі здібності [7].

Поділяємо думку А. Лазаренко та М. Борисьонка щодо того, що розвиток пізнавально-творчих здібностей здобувачів освіти одним з пріоритетних завдань Нової української школи. Ми розглядаємо здібності як багаторівневе утворення, відповідно до якого під здібностями розуміємо властивості функціональних систем, що реалізують окремі психічні функції, що мають індивідуальну міру виразності і проявляються в успішності та якісному своєрідності освоєння та реалізації діяльності [5].

І. Біла у структурі пізнавально-творчих здібностей учнів початкової школи виділяє функціональні, операційні та мотиваційні механізми, і розвиток пізнавально-творчих здібностей полягає у підвищенні ефективності функціонування цих механізмів. У міру дорослішання людини в цю структуру починають включатися і механізми регуляції [2].

В. Антипець та М. Артюх вказують, що розвиток пізнавально-творчих здібностей учнів початкової школи забезпечується інтелектуалізацією основних психічних функцій, що полягає у підтримці інтелектуальними операціями протікання пам'яті, сприймання, уявлення та уяви [1].

На думку А. Колодійчук, декоративно-ужиткове мистецтво має велике значення у формуванні особистості, у вихованні пізнавально-творчих здібностей людини, що відповідає умовам сучасного життя. Необхідно вже у дитячому віці прищеплювати любов до народного мистецтва, розуміння його для того, щоб навчити дитину орієнтуватися у народній художній культурі. Ці якості формуються не відразу, а процесі навчання та виховання, освоєння цінностей декоративно-прикладного мистецтва народу. Для розв'язання цього завдання слід активізувати увагу учнів до народних традицій та культури, їх вираження у мистецтві та художній освіті [4].

Р. Захарчук-Чугай та Є. Антонович визначили функції декоративно-ужиткового мистецтва: історико-соціальну, інтеграції у оточуюче середовище, побутову [3].

Історико-соціальна функція полягає в тому, що представляючи собою продукт соціально-історичного розвитку, народна творчість пов'язана з відомим прошарком культурних традицій [3].

Сутність функції інтеграції в навколишнє середовище полягає у зближенні майстра декоративно-ужиткового мистецтва з природним середовищем. Через цю функцію майстрам та споживачам декоративно-ужиткового мистецтва стає ближчим колективний досвід зберігання традицій, у творчості яскравіше і сильніше виражається народний характер [3].

Побутова функція полягає у тому, що важливою складовою декоративно-ужиткового мистецтва є його функціональна складова, що також обумовлює необхідність її творів [3].

Педагогічний потенціал декоративно-ужиткового мистецтва має величезне значення у вихованні підростаючого покоління, у формуванні пізнавально-творчих здібностей. Але для того, щоб діти розуміли глибину народної художньої культури, потрібно, на думку А. Колодійчук, розробити методичні та навчальні посібники, розвивати систему гурткової позакласної та позашкільної освіти в напрямі викладання основ декоративно-ужиткового мистецтва, знайомити дітей з етнокультурою та мистецтвом [4].

У такій обстановці вивчення проблем залучення учнів початкової школи до культури, до творів декоративно-ужиткового мистецтва набуває високої важливості. При цьому досить гостро постають питання щодо впливу декоративно-ужиткового мистецтва на розвиток пізнавально-творчих здібностей учнів, а також прищеплення їм бажання долучитися до національної художньої культури.

Н. Лалак, І. Майборода та М. Василюк вважають, що вивчення декоративно-ужиткового мистецтва, у тому числі у початковій школі, сприятиме розширенню та подальшому розвитку у учнів духовних потреб, а також закладатиме основи пізнавальних та художніх уявлень про народний фольклор, художні традиції свого народу [6].

Вважаємо, що розвиток пізнавально-творчих здібностей молодших школярів у гуртках декоративно-ужиткового мистецтва буде особливо ефективним за дотримання низки умов:

- створення атмосфери, сприятливої для образного, емоційного сприймання творів декоративно-ужиткового мистецтва;
- наявність справжніх зразків декоративно-ужиткового мистецтва, з якими знайомляться діти у гуртковій роботі;
- спрямованість освітнього процесу на творче відображення вражень від твору декоративно-ужиткового мистецтва;
- створення на основі декоративно-ужиткового мистецтва предметно-розвивального середовища, що дасть кожній дитині змогу проявити власні пізнавально-творчі можливості та індивідуальні особливості.
- врахування у гуртковій роботі індивідуальних особливостей кожного здобувача освіти.

Отже, пізнавально-творчі здібності молодшого школяра – це складне інтегроване утворення, яке передбачає здатність дитини до активного набуття

та застосування знань та досвіду у пізнавальній та творчій діяльності, їх творче перетворення.

Таким чином декоративно-ужиткове мистецтво на сучасному етапі несе в собі історико-соціальну, побутову функції та функцію інтеграції у оточуюче середовище. Отже, визначено педагогічні умови, що сприяють ефективному розвитку пізнавально-творчих здібностей молодших школярів у гуртках декоративно-ужиткового мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипець В.П. Артюх М.С. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів як основи креативної особистості. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки. 2015. Вип. 125. С. 279–282.
2. Біла І.М. Психологія дитячої творчості. Київ : Фенікс, 2014. 136 с.
3. Захарчук-Чугай Р.В., Антонович Є.А. Українське народне декоративне мистецтво : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 342 с.
4. Колодійчук А.Б. Роль декоративно-ужиткового мистецтва у творчому розвитку дитини. *Наукові записки : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової освіти та мистецтв. Серія «Мистецтво»* / Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського; ред. : Л.В. Старовойт, Л.М. Ліхіцька. Вінниця : «Фірма «Планер», 2018. С. 102–104.
5. Лазаренко А., Борисьонок М. Особливості формування творчих здібностей молодших школярів шляхом впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій в освітній процес. *АЛОГОΣ : Збірник наукових праць*. 2021. №2. С. 79–83.
6. Лалак Н.В., Майборода І.Е., Василюк М.І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-трудої діяльності. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2020. Випуск 1 (11). С. 151–154.
7. Лук'янчук М. Розвиток творчих здібностей молодших школярів : психолого-педагогічний контекст. *Педагогічний часопис Волині*. 2016. № 2 (3). С. 82–87.
8. Моляко В.О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Обдарована дитина*. 2005. №. С.2–9.
9. Пов'якель Н.І., Розова Т.М. Практична психологія креативності: Навчальний посібник [для студентів психологічних спеціальностей]. Київ : Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. 321 с.
10. Чорноус В. Творчі здібності особистості : визначення, сутність, структура. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 5 (Ч. 1). С. 83–87.

Пан Беата Федорівна